

**EGZAMIN MATURALNY
OD ROKU SZKOLNEGO 2014/2015**

**JĘZYK KASZUBSKI
POZIOM ROZSZERZONY**

PRZYKŁADOWY ZESTAW ZADAŃ

Czas pracy: 180 minut

GRUDZIEŃ 2013

Zadanie 1.

Jan Piepka (1926-2001), piszący często pod pseudonimã Staszków Jan, debiutowôł w latach piãcdzesãtêch XX wiekù. Wësztôłcony w pòlsczi szkòle, robił jakno szkólny. Bêł ùtwórcã swiãdnym swòjégò warsztatu. Twòrził lëteraturã w òbëdwùch rodnëch mòwach. Pòlskòjãzëcznë dokazë to we wikszoscë proza, jakã òdznôczô òsoblëwi talent narracyjny ùtwórcë. [...]

Pierszi zbiër wiérztów i krótczich ùtwórów písónëch prozã w jãzëkù kaszëbsczim, wëdóny pòspòlno z Léonã Ropplã w tomie pt. „Nasze stronë”, ùkòzôł sã w rokù 1955. Ódnã nazëwelë Staszkówégò Jana „pòetã naszich stron”. I chòc głównym pòlã jegò dziejaniò bëła proza, òsta pò nim téz bógatò lirika pòlskò – i kaszëbskòjãzëcznò, a nawetka binowë òbròzci. [...]

Pòezjò Jana Piepcki wcyg òdwòliwò sã do kaszëbsczégò kròjòbrazu i w òpiarcym ò jegò elementë pòtrãcywò rozmajitë strënë wseczëców, wëdobiwajacë na dzëny wid subtelnoscë serca. Wëdòwò sã, że te wseczëca sã cëlowò ùkriwóné, dlòte nié òne sã bòhatërama wiérztów; sã nima: „Òpùszczonò chëcz”, „Kwiòtk”, „Kania”, „Sniég w òknie” – na co wskazëjã same titlë wiérztów. [...]

Nawetka we wczasnëch wiérztach Staszków Jana letkò mòze zauwazëc dozdrzeniałosc pisarskã i jegò òsoblëwã, pòetickã filozofiã. Trescë jegò wiérztów wëròzajã przëzëca i wseczëca ùniwersalnë, a równoczasno sã baro òsobistë, jintimné. [...]

Ju we wczasnym – i tim barzi pòzniëszim – ùtwórstwie Piepcki dozdrzec mòze sprawnosc w materii pòeticczégò słowa i słowa kaszëbsczégò. Wiérztë wëdòwajã sã kòlibac letkòscã, równoczasno w dobòrze warstwë słowny, rimów, w spòsobie bùdowaniò atmòsferë widzec je szëkòwnã robòtã pòetë. Zadzëwòwanië nad kaszëbsczim kròjòbrazã, miłota do rodzynnëch stron w wezdrzenim Jana Piepcki nie je banalnym pòwtòrzeniem schematu. Miòł òn swòjã kòncepcjã wëzwëskaniò zwëczajnoscë. Òdwòliwanië sã do kùlturowi tradicji òdbiwò sã tuwò w baro delikatny spòsòb, a swòjã jindividualnosc, skriwajacã glãbòkã mësł i wseczëca za pòzòrno prostim słowã, pòeta rozmiòł zacëchòwac w czile prostëch zdaniach wiérztë.

Ludmiła Gołabek, *Wiérztë Jana Piepcki – to je kòlibac letkòscã ...*, „Stegna”, nr 4/2011[22].

Zadanie 1.1. (0–3)

Jacë òrtë ùtwórstwa òstalë pò Staszków Janie? Wëliczë trzë zortë.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 1.2. (0–1)

Nòwòzniëszim tematã pòezji J. Piepcki je

- A. historiò.
- B. kaszëbsczì kròjmalënk.
- C. jinò pòezjò.
- D. prziińdnota.

Zadanie 1.3. (0–2)

Co sã gôdô w teksce na témat wsczéców w pòezji Staszków Jana? Pòdôj dwie infòrmacje.

.....
.....
.....
.....

Ten referat mdze pò kaszëbskù. Rozpòwiôdanié ò kaszëbsczi kùlturze pò pòlskù, czë w jinym jãzëkù bëlobë jak chwôlenié ùmarlégò nad jegò zarkã. A czas je nôwëszzi, żebë ò naszich sprawach gadac pò naszémù. Chcemë sami sã achtnãc. Ùczestnic naszą kùlturã, jaczi spòdlim je prawie jãzëk.

Kaszëbskô kùltura – Jakô òna je? Farwnô. Bòkadnô w zortë. Bògatô lëdzczim ùtwórstwã. Jakùz jã prosto òpisac...?

Zacznijmë tej òd ti materialny. To, co òsta pò naszich starkach i wszëtczich pra- je w mùzeach, regionalnëch przëszkòłowëch jizbach i w skansenach, chòcbë we wdzydzczim czë w Klukach abò w Nòdolim. Mòże to òbezdrzec, dotknãc. Przeczëtac ò tim. Chãtno kòrbiã ò tim etnografowie, historicë i òprowôdzajãcy turistów. Niechc te specjalno tedë zgłãbiwac...

Co z tegò wëzwëskiwómë dzysô? Nié za wiele. Technika szła tak do przòdkù, że stòrë riwë, maszinë do draszbë czë rozwerczi nijak sã nie przëdòwajã. Równak mòdło bûdowaniò chëczów, jich wëzdratk tej-sej mòże nalezc. Òblòkóné sã òdswiãtné ruchna (chòcò jak òne pò pròwdze wëzdrzałë czedës – tuwò sã przënòmni dwie szkòlë: Teresë Lasowi i Frãcëszka Kwidzyńszczégò...). Wësziwë kaszëbsczë sã wcyg módné. Wiòlgò w tim zasługa chòcle Òdmunda Szëmikòwzczégò – òrganizatora kònkùrsu wësziwù w Lëni i tëch twòrzãcëch kòła wësziwù w całim regionie. Tobaka i rodzi do ni mają sã wcyg dobrze. Chmieleńszczë mésterstwa w zaziwanim tobaczi jesz w tim pòmògajã.

Kaszëbskô jòda òsta wcygnionô na listã minystra gbùrzëznë i wejle, plinice mają ju swój atest... Na szczescé chleba ze szmòlcã jesz eùropejszczë przepisë nie dosyglë... Jesz. Wëcygnioné z szurków szlópë przëdałë sã w pòsobnëch miónkach – w Òstrzëcach.

Na Nordze nie zabëlë ò bôtach. Nié wszëtckò Eùropejskô Ùniò ju zezłomòwa... Òrganizowóné sã Kaszëbsczë Bôtë pòd Żògłamë i coroczne pielgrzimczci na bôtach do Pùcka, a téz z Nòdola do Żarnówca. [...]

Hewò przechòdómë ju pòmału do kùlturë niematerialny. Fana póczi co łączci Kaszëbów. Coròz wiãcy lëdzy wié, co to je. Pòrã lat temu, czej bürmëster Albin Bichòwsczi wëwiesyl w Żukòwie pierszi rôz kaszëbsczë fanë niejedny pitelë: je chto ùmarli? Abò: co tu robi niemieckò flaga? Grifë mómë w pòrã òdmianach. Jak chto chce: z jednym ògónã, z dwùma... Pòmału dochòdzy do nas, że Kartuzë nie sã kaszëbską stolëcã. Je wiedzec, że to Gduńsk. Ò tzw. kaszëbsczim himnie nie chcã sã wëpòwiadac. Czas pòkòże.

[...]

Ùstawa ò nòrodnëch i etnicznych miészëznach i regionalnym jãzëkù dała nama, Kaszëbama wielné nòrzãdła. Dzel z nich jesmë ju wëzwëskelë, wezmë chòc dwajãzëczné tòblëce. [...] Rzeknieta, że nie je zle. Że jesz wcyg dërchómë... Pòwiéta, że ùczimë naszégò jãzëka w szkòlach. Że pòrãnocë tësacy dzòtk sã ùczy kaszëbszczégò w spòdlecznych szkòlach, gimnazjach i liceach. Że je kaszëbistika... Wszëtckò to pròwda. Ale państwò pòlsczë wiele doklòdò wiãcy dëtk, bë tak bëło... Żebë zachãcëc samòrzãdë – dajã wiãcy. [...]

Tómk Fópka, *Dzysdniowé ùjãcë kaszëbsczi kùlturë*. Warsztaty regionalne. Remusowa Kara 2012 materiały pokonferencyjne. Władysławowo, 19-22 kwietnia 2012 r., s. 47–54.

Zadanie 1.4. (0–1)

Jaką funkcję w kulturze przepisuje autor jęzékowi?

.....
.....
.....
.....

Zadanie 1.5. (0–3)

Napisz w 3 punktach uzasadnienie węgłoszeniô przez referenta tekstu pò kaszëbskù.

1. ....
2. ....
3. ....

Zadanie 1.6. (0–1)

W czym pòmôgają chmieńszcë mésterstwa w zaziwnim tobaczi?

.....
.....
.....
.....

Zadanie 1.7. (0–1)

Wskaż adresata tekstu T. Fópzi.

.....
.....
.....
.....

Zadanie 1.8. (0–1)

Wëjasnij funkcje retoricznëch pëtaniów ùzëtëch w wëpòwiescë T. Fópzi.

.....
.....
.....
.....

Zadanie 3.

Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie.

Temat 3.1. *Nie ma Kaszub bez Polonii a bez Kaszub Polski*. Rozważ znaczenie słów Hieronima Derdowskiego w oparciu o załączony tekst i inny tekst kultury. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 300 słów.

Dobrzewińszci: Do śmiercë nie zabòczta, że wa jesta Kaszëbi! Nie wstidzta sã nigdë swégò pòchòdzeniô, swich strón, staroswiecczich swich strojów i zwëków, a ju nigdë przenigdë nie wstidzta sã pò kaszëbskù gadac, chòcbë za to z waju smiôc sã i wëszczerczac mielë. Bò i nasza kaszëbskô pò starkach w spòdkù [erbòwónô] mòwa kaszëbskô, je téz snôzô, tak snôzô, jak snôzô je ji sostra pòlskô mòwa, w chtërny ksądz nóm kòzanié w niedzielã prawi!

Żebë wa sã miała swégò kaszëbstwa rôz zaprzec, to jakbë krew z wajégò serca wësłã! Nie sama krew! I dësza z waj wińdze! I Pòlskô z waj wińdze, jakò że kòzdi dobri Kaszëba je dobrim Pòlôchã!

Terô wiéta, czim wa jesta i jacé są waji òbòwiãzci. Taczima òstańta! Taczima niech téz bãdã waji dzecë, chtërne Bóg wama dô, a më stòri, zamknimë spòkójno òczë na wieczny òdpòczink ...

A czejbë rôz wama za dzyw mielë wżac, żesta tak dësżã, sercã kòchającym przëlã do wszëtczégò, co nasze je, a më dôwno bãdzemë ju w trëmie, tej przëpòmniã sobie, co wama niebòszczëk tatink Dobrzewińszci rzekł, czej òn waji dwòje zarãcziwôł.

B. Sychta, *Hanka sã żeni (fr.)*, [w:] *Dramaty Bernarda Sychty*, opr. J. Treder i J. Walkusz, Gdańsk 2008, s. 373–374.

Temat 3.2. Dokonaj interpretacji porównawczej podanych utworów. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 300 słów.

Wojciech Kiedrowski

Glëchi a slepi

Skòwronk pòrënczny
Kùkówczy òdliczónka
A tã nie czëjesz

Słůnca cepëkò
Jaskùłczy deszcz òb wieczór
A ce nie rëszò

Barométer z gnôtów
Baba z bôta na sztrądze
Sã nie czerëjesz

Arkùn na mòrzu
Piôsk w òczë, cëgón doma
Dlò ce jakbë nic

Szmërganié biédë
Dzeczuszka rëczący chlëch
Stojisz pòkójno

Cemnosc bliżà je
Chòrosc nad chòroscama
Ùmarłi za żëcò

„Stegna. Kaszëbsczë lëteracczë pismiono”, 4/2010, s. 60.

Tomòsz Ùrbańszci

Jiscënk Arimana

Jò jem dëchã wajich nocy
Czedë spik òbjimò mëslë
Jò sedzã cëchò przë wajich łózkach
I płaczã

Bò nick sã wama nie snije
Chòdzyta le w tã a nazòd
A w òczach ni ma skrë
Co jò bë mógł zgasëc

Jem pòsążkã
Fòlkloristiczną atrakcëją

Wiéndzta wa bùten
Bùten szëkù

„Stegna. Kaszëbsczë lëteracczë pismiono”, 4/2010, s. 11.

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)